

*Resp.*¹. Imperium est substantialiter actus rationis, præsupposito actu voluntatis in cuius virtute ratio movet per imperium ad exercitium actus.

Prob. Imperare tria dicit : primum, ordinare eum cui imperatur ad opus faciendum et media hic et nunc exequenda ad finem consequendum ; secundum, intimare seu denunciare opus faciendum, non indicativo modo, dicendo : « Hoc est faciendum, » ut sit per iudicium discretivum, sed imperativo modo, dicendo : « Fac hoc ; » tertium, movere ipsum seu potentiam cui imperatur ad operis executionem. Atqui hæc tria sunt rationis. 1° Ordinare, est conferre seu comparare unum ad aliud ; quod, cum sit aliquid intelligibile, est proprium rationis. 2° Intimare seu denunciare, est manifestare et loqui ; quod etiam pertinet ad intellectum. 3° Quamvis voluntati per se primo conveniat movere, quia est primum movens ad exercitium, convenit tamen secundario et participative intellectui, ex actu præcedente voluntatis, quia virtus prioris actus remanet in actu sequenti : unde, sicut in electione remanet aliquid de virtute actus consilii præcedentis, scilicet ordo mediorum, ita in imperio remanet aliquid de virtute electionis, nempe efficacia movendi. Ergo imperium est actus rationis, præsupposito actu voluntatis, in cuius virtute ratio movet per imperium ad exercitium actus.

Potes 3° quinam actus subjiçantur imperio rationis.

*Resp.*² et sit regula generalis : Illi actus qui sunt in potestate et arbitrio nostro, et ad quos ratio suadens movere nos potest, imperari possunt ; hi vero qui non sunt in potestate et arbitrio nostro, et ad quos ratio suadens nos movere non potest, imperari non possunt. Colligitur hæc regula ex ipsa natura imperii. Imperare enim est superioris gubernantis et potestatem habentis ad movendum et obligandum ut sibi obediatur, alioquin inane foret imperium. Ex hac regula generali deduces

1. *Ibid.*, a. 4, o. — 2. *Ibid.*, a. 5-9, o.

quinam actus in particulari subjiçantur vel non subjiçantur imperio rationis¹.

DISSERTATIO IV

DE ACTIBUS HUMANIS IN ESSE MORIS

D. Thomas, qq. 18, 19 et 20.

ARTICULUS I

In quo consistat moralitas in communi actuum humanorum ?

Actus moralis definiri potest : « Actus procedens a deliberata voluntate cum subiectione ad regulas morum, » quæ sunt lex æterna et recta ratio.

Dico 1° : Moralitas in communi non consistit in denominatione extrinseca petita a regulis morum.

*Probatur*². Esse morale, et præsertim bonitas moralis, est perfectio in actibus humanis existens a parte rei, causata a virtutibus, a voluntate libera et a Deo. Ergo non est mera denominatio extrinseca et ens rationis.

Confirmatur. Deus remunerat et punit in æternum propter actus bonos vel malos moraliter. Atqui absurdum est quod æternum præmium, aut supplicium, decernat propter denominationes extrinsecas et entia rationis. Ergo.

Dico 2° : Libertas requiritur ad moralitatem, non tamen moralitas formaliter in ea consistit.

Prima pars constat, quia actus necessarii non subjiçantur

1. S. Thomas, hic ab art. 5 ad 9, perpendit an sint imperati actus voluntatis, rationis, appetitus sensitivi, animæ vegetativæ, et exteriorum membrorum. Quære ibi solutiones. — 2. Hic q. 18, a. 4, ad 2.

tur regulis morum, nec ab eis sunt dirigibiles, sed soli actus liberi; frustra enim adhiberetur lex actui necessario et invariabili. Est ergo libertas fundamentum aut conditio *sine qua non* moralitatis. Et ideo Doctor Angelicus dicit: « Ibi incipit genus moris, ubi primo dominium voluntatis invenitur. »

Probatur secunda pars. Prius concipitur in actu libertas quam moralitas. Hoc ipso enim quo concipitur actus egredi a voluntate sub indifferentia iudicii, concipitur liber, et nondum moralis, quia nondum concipitur lex cui subijciatur: imo, dato quod non esset lex seu regula morum, adhuc conciperetur liber, et non esset moralitas. Ergo.

Confirmatur. Esse liberum pertinet ad ordinem naturæ; eo enim distinguuntur agentia libera a non liberis. Ergo.

Dico 3°: Moralitas in communi consistit formaliter in tendentia seu relatione reali transcendentali ad objectum subditum regulis morum.

Probatur. Eodem modo, proportionem servata, loquendum est de actu in esse moris, sicut de actu in esse naturæ; actus enim in esse physico est fundamentum actus ut moralis. Atqui actus in esse naturæ constituitur formaliter per ordinem et tendentiam realem transcendentalem ad objectum in esse naturæ seu physico consideratum; comparatur enim ad objectum ut motus et via ad terminum. Ergo actus moralis constituitur formaliter per ordinem et tendentiam realem transcendentalem ad objectum in esse moris consideratum, id est, ut subditum et regulabile per regulas morum.

Petes quot sint species moralitatis.

Resp. Constat apud omnes, bonitatem et malitiam esse species moralitatis. Bonitas est ordo realis transcendentalis ad objectum consonum regulis morum. Malitia, si reponatur in positivo, patet quod sit ordo realis actus ad objectum dissonum regulis morum; si autem reponatur in privativo, erit privatio consonantiæ et rectitudinis. Quomodo in hac sententia salvatur quod sit species mora-

litas, conabimur explicare in tractatu *de Peccatis*, ubi hæc difficultas plenius ventilabitur.

Difficultas est hic, an indifferentia sit etiam species moralitatis. Utrumque disputatur inter Thomistas.

Videtur nobis aliquatenus probabilius, indifferentiam esse speciem moralitatis; quia S. Thomas, infra, q. 92, a. 2, o, docet legem habere tres actus, scilicet prohibere, præcipere et permittere; et addit: « Sunt autem tres differentiarum humanorum actuum. Quidam actus sunt boni ex genere suo...; et respectu horum ponitur legis actus præcipere vel imperare... Quidam vero sunt actus mali ex genere suo, sicut actus vitiosi; et respectu horum lex habet prohibere. Quidam vero ex genere suo sunt actus indifferentes; et respectu horum lex habet permittere. » — Subsumo. Atqui iste actus est vere et formaliter moralis, qui subijcitur legi, et circa quem lex habet specialem actum. Ergo.

Magis instauratur hæc ratio D. Thomæ. Ille actus est vere moralis, qui procedit a deliberata voluntate cum subiectione positiva ad regulas morum. Atqui actus ex objecto indifferens potest procedere a deliberata voluntate cum subiectione positiva ad regulas morum. Ergo. — Prob. min. In eo qui dubius an aliquod opus liceat, puta an liceat hodie laborare, opus suspendit, consulit legem aut rationem, nec labori indulget, nisi prius lex aut ratio responderit, non agi diem festum, licere laborare. Ille, ut evidens est, deliberate agit et cum subiectione ad legem quam prius consulit et cui ita subijcitur, ut ab opere abstineret, si lex prohiberet, atque illud exercet, quia videt illud non prohiberi a lege, sed per eam ei relinqui liberum. Quod sane est omnino subijci legi et per legem regulari, non legis dispositionem denegari, ut dicit opposita sententia.

ARTICULUS II

De principiis moralitatis

Principia moralitatis intelligimus ea omnia ex quibus

fit quod actus sit vel bonus, vel malus, vel indifferens. Tria assignat Author hic q. 18, a. 2, 3 et 4, scilicet objectum, circumstantias et finem. Quamvis enim finis sit etiam circumstantia, quia tamen maxime influit in actionem, ideo specialiter de illo tractat S. Doctor et cum eo communiter theologi. Quæ vero disputari solent circa hæc tria moralitatis principia, in hoc articulo per varios paragraphos expendemus. Unde sit

§ I

Utrum prima et specifica bonitas vel malitia actus humani sit ex objecto?

Per objectum hic non intelligimus quidquid objicitur voluntati, sic enim ipsæ circumstantiæ forent etiam ejus objectum; sed id quod primo et per se attingitur a voluntate.

Dico 1°: Prima et essentialis bonitas, vel malitia actus humani, desumitur ab objecto moraliter considerato¹.

Probatur. Sicut in naturalibus prima et essentialis bonitas sumitur a forma quæ dat speciem, ut in homine a forma rationali, et primum malum ex defectu formæ quæ dat speciem, ut si res generata non consequitur formam specificam, puta si non generetur homo, sed aliquid loco hominis; ita in moralibus prima et essentialis bonitas attenditur ex forma quæ dat speciem actui humano, et prima malitia ex hujus formæ defectu. Atqui forma dans speciem actui humano, est objectum. Ergo. — Prob. min. Actus humanus est motus et tendentia ad objectum sicut ad terminum. Atqui motus et tendentia respicit terminum ut formam propriam; comparatur enim ad illum ut potentia ad actum, perfectibile et determinabile ad perfectivum et determinativum. Ergo.

Dixi: « Ex objecto moraliter considerato, » quia circa idem objectum physice consideratum possunt versari

1. Hic q. 18, a. 2, o.

actus specie diversi, bonus et malus: ut circa eandem rem alienam, actus injustitiæ, auferendo, actus justitiæ, restituendo; circa eandem uxorem adulterium et actus conjugalis; circa eundem hominem amor et odium. Debet ergo sumi objectum moraliter, et prout rationi dirigenti substat, eique est conforme vel difforme.

Dices: Actus humanus primam et specificam moralitatem desumit ab eo quod primo respicit. Atqui respicit finem, ut docet S. Thomas hic a. 6, o, et supra q. 1, a. 3, o. Et patet quia objectum est volitum propter finem. Ergo finis est prius volitum.

Resp. Dist. min. Actus humanus primo respicit finem operis, *conc.*; finem operantis, *nego.* Finis operis, qui et dicitur intrinsecus, coincidit cum objecto; finis operantis illi advenit ab extrinseco et accidentaliter, ita ut sine illo staret idem actus.

§ II

Utrum et quomodo actus humanus sumat bonitatem vel malitiam ex circumstantiis et ex fine?

P R E N O T A N D A

1° Circumstantia est « accidens actus humani, ipsum in esse morali jam constitutum moraliter afficiens¹. »

Explicatur². Dicitur *accidens*, quia circumstantia dicitur metaphorice a loco. Sicut ergo illud in localibus dicitur circumstare aliquid, quod est quidem ei extrinsecus, ipsum tamen attingit aut ei appropinquat; ita in moralibus circumstantia dicitur id quod est extra substantiam actus, ipsum tamen aliquo modo attingens. Quod autem est extra rei substantiam, utpote sine quo res esse et concipi potest, ad ipsam tamen pertinet, dicitur ejus accidens. Sic est, v. g., circumstantia loci sacri respectu furti.

Dicitur, « afficiens actum humanum in esse morali jam

1. Hic q. 7, a. 1, o. — 2. Ibid.

constitutum, » quia, si daret primam et essentialem speciem moralem, jam non esset circumstantia, sed transiret in conditionem objecti et differentiae essentialis.

Dicitur, « ipsum moraliter afficiens, » id est, ipsum modificans in ordine ad regulas morum; quia, si afficiat physice, erit quidem circumstantia actus qua physicus est, non qua moralis, ut quod quis det eleemosynam in auro vel argento, mane vel vesperi, manu dextera vel sinistra; de quo non est hic quaestio.

2° Assignantur communiter septem circumstantiae actuum humanorum, hoc versu comprehensae: *Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando*¹. In actibus enim considerandum est, quis fecit, quibus auxiliis aut instrumentis fecerit, quid fecerit, ubi fecerit, cur fecerit, quomodo fecerit, et quando fecerit.

Adverte, haec quae recensuimus, ut sint circumstantiae, non esse accipienda quatenus ab eis dependet substantia actus, sed quatenus ipsum accidentaliter afficiunt. Unde

Quis, non significat substantiam agentis, sed ejus qualitatem, v. g., quod sit sacerdos, religiosus vel laicus, solutus vel conjugatus, dives vel pauper, superior vel subditus.

Quid, non denotat pariter substantiam effectus, sed aliud quod accidens ipsi conjunctum, puta qualitatem vel quantitatem: v. g., in furto, non denotat quod res furtiva sit aliena, id enim pertinet ad substantiam furti, sed quod sit sacra vel profana, quod sit magnae vel parvae quantitatis; in homicidio, quod occisus sit parens vel clericus; in luxuria, quod complex sit consanguinea vel nupta, etc.

Ubi, non significat nudum locum, certum est enim actum qui fit alicubi fieri, sed qualitatem loci: ut quod sit publicus, sacer, etc.; si enim fornicatio fiat in loco publico, oritur scandalum, si in loco sacro, est sacrilegium.

1. Ibid., a. 3, o. — Hae circumstantiae enumeratae sunt ab Aristotele in III *Ethic.*, c. 2 vel 3, et a Cicerone in sua *Rhetorica*.

Quibus auxiliis, significat accidentaria instrumenta seu media quibus usus est operans; ut si adhibuerit opem daemone vel malefici, si occiderit veneno vel gladio, etc.

Cur, denotat finem, non intrinsecum et operis, hic enim pertinet ad substantiam actus, sed extrinsecum et operantis: ut si quis furetur ad se inebriandum.

Quomodo, significat modum accidentalem quo fit actus, v. g., intense vel remisse, ex contemptu vel levitate, ex ignorantia vel metu, ex malitia vel passione.

Quando, significat conditionem accidentalem temporis, nempe vel qualitatem, ut si opus fiat die festo, vel communionis; vel quantitatem, ut si actus diu vel parum duret.

Resolvitur quaestio.

Dico 1°: Actus humanus desumit aliquam bonitatem vel malitiam a circumstantiis¹.

Probatum 1°. De bonitate vel malitia actuum humanorum censendum est eodem modo, saltem analogice, sicut de bonitate et malitia rerum naturalium. Atqui in rebus naturalibus tota bonitas et perfectio non sumitur a sola forma quae dat speciem, sed etiam ab accidentibus: sic, v. g., tota bonitas et perfectio hominis non sumitur a sola ejus forma substantiali, sed ex variis accidentibus, ut ex colore, figura, debita membrorum proportione, etc. Ergo tota bonitas actus humani non sumitur a solo objecto quod dat speciem, sed etiam ex circumstantiis quae sunt ejus accidentia.

2° Ideo actus humanus desumit bonitatem vel malitiam ab objecto, quia dicit habitudinem convenientiae vel inconvenientiae ad rectam rationem. Atqui circumstantiae etiam possunt importare habitudinem convenientiae vel inconvenientiae ad rectam rationem: sic, v. g., non solum est disconveniens rationi furari, sed etiam furari in loco sacro.

1. Hic q. 18, a. 3, o.

Dico 2°: Actus humanus aliquando desumit a circumstantiis speciem boni vel mali, aliquando tantum aggravationem aut diminutionem bonitatis vel malitiæ intra eandem speciem; seu, ut communiter dicitur: Quædam circumstantiæ sunt mutant speciem, quædam tantum aggravantes intra eandem speciem¹.

Circumstantia mutans speciem, ea est quæ secundum se specialem et distinctam bonitatem vel malitiam actui humano superaddit; aggravans tantum, quæ præsuppositam bonitatem vel malitiam auget tantum et modificat intra eandem speciem.

Inter circumstantias aggravantes, aliæ notabiliter, aliæ leviter aggravant. Censetur notabiliter aggravans in materia quantitativa, seu quæ consistit in numero, pondere et mensura, quando seorsim sumpta et ab actu separata sufficeret ad peccatum mortale: ut qui ultra viginti quinque asses, quos suppono sufficere ad peccatum mortale, furaretur alios viginti quinque. In aliis autem materiis censetur notabiliter aggravans, quando notabiliter excedit modum ordinarium peccandi in hujusmodi materiis: ut si quis totam noctem transigeret impudicitii cum muliere, si quis per menses et annos perseveraret in odio fraterno, si quis inimicum occidisset membratim concidendo, etc. Si neutrum ex his occurrat, censetur leviter aggravans: puta quod fur surripuerit triginta asses; quod post rixam quis iratus aliquantulo tempore in odio permanserit.

Circumstantiæ mutant speciem sunt certo accusandæ in confessione. Circumstantias notabiliter aggravantes etiam esse accusandas tenet communior et tutior sententia², de quo in tractatu *de Pœnitentia*.

Dico 3°: Actus humanus desumit bonitatem vel malitiam a fine³.

Patet ex dictis, quia finis, non secus ac aliæ circums-

1. Hic q. 18, a. 10 et 11, o. — 2. Contraria est nunc communis, quia probabilior videtur. Hæc quæstio in loco suo resolvetur. — 3. Hic q. 18, a. 4, o.

tantiæ, potest dicere ordinem conformitatis vel difformitatis ad rationem. Sic rationi conforme est, non solum dare eleemosynam, sed etiam dare in satisfactionem peccatorum; sicut rationi repugnat, non solum furari, sed etiam furari ad se inebriandum.

§ III

Quædam quæstiunculæ circa præcedentes paragraphos breviter resolvuntur.

Petes 1° a quo actus ex objecto bonus, ad bonum finem imperatus, desumat bonitatem specificam et essentialem.

Resp. Actus imperatus secundum se et specificative sumptus, desumit suam bonitatem specificam et essentialem ab objecto, accidentalem a fine: 1° Quia quod advenit actui in sua specie constituto, est ipsi accidentale. Atqui imperium et ordinatio actus ex se boni ad finem extrinsecum, advenit illi jam in sua specie constituto. Ergo. 2° Actus ab eo sumit speciem essentialem, quod primario et immediate respicit. Atqui actus imperatus, secundum se et specificative consideratus, primario et immediate respicit objectum: sic v. g., volitio dandi eleemosynam, imperata a pœnitentia, primario et immediate respicit honestatem misericordiæ, secundario tantum et mediate honestatem pœnitentiæ. Ergo.

Si vero actus imperatus sumatur formaliter et reduplicative ut imperatus, habet speciem essentialem a fine; quia, ut talis, reputatur unus et idem cum actu imperante, idemque objectum respicit.

Attamen, quia illi actui, secundum se considerato, accidit quod sit imperatus, eique jam in sua specie constituto supervenit imperium et ordinatio ad finem extrinsecum, simpliciter est dicendum, comparatione facta inter illas species, quod ea quam habet ex objecto sit essentialis, et ea quam habet ex fine sit accidentalis.

Petes 2° quomodo debeat intendi bonitas vel malitia

tam objecti quam circumstantiarum, ut actus sit bonus vel malus.

Resp. Ut actus sit moraliter malus, sufficit quod malitia sit indirecte virtualiter vel implicite volita in alio cui est annexa; ut autem sit bonus, requiritur quod bonitas sit formaliter et directe in se volita, saltem in actu exercito.

Totam hanc responsionem his verbis exprimit Doctor noster hic q. 19, a. 7, ad 3 : « Malum contingit ex singularibus defectibus, bonum autem ex tota et integra causa. Unde, sive voluntas sit ejus quod est secundum se malum et sub ratione boni, sive sit boni sub ratione mali, semper voluntas erit mala. Sed ad hoc quod sit voluntas bona, requiritur quod sit boni sub ratione boni, id est quod velit bonum, et propter bonum. »

Ratio insuper primæ partis est : 1° quia aliter non potest intendi malitia ; nemo enim intendens malum operatur, ut dixi supra et communiter docent philosophi ; et si quis sit ita scelestus ut videatur appetere malitiam in suo actu, eam non appetit nisi ratione alicujus bonitatis quam in ea apprehendit. 2° Quia malitia non solum non est appetenda, sed est vitanda. Non vitatur autem, hoc ipso quo indirecte et implicite intenditur. Sufficit ergo quod quis appetat in re delectabilitatem, cui videt esse annexam malitiam.

Ratio secundæ partis est, quia honestas est per se et propter se appetibilis, sicque esse appetendam dicitur recta ratio.

Dixi : « Saltem in actu exercito ; » quia non est necesse quod agens dicat in actu signato, v. g. : « Volo dare eleemosynam quia honestum est, » sed sufficit quod velit eleemosynam sub ea ratione qua est honesta, scilicet quia sublevat miseriam proximi.

Ptes 3° utrum bona intentio cohonestet malam electionem, aut ex mala electione vitietur.

Resp. Bona intentio, ut movens ad malam electionem, ex ea vitiat, et electio mala ex bona intentione non cohonestatur ; ejus tamen malitia minuitur secundum quid.

Prima pars probatur et explicatur in casu. Titius furatur ad dandam eleemosynam, vel mentitur ad salvandam vitam proximi. Intentio salvandi vitam proximi aut subveniendi ejus indigentia formaliter, ut movens ad furtum aut ad mendacium, vitatur et fit mala : 1° Quia sic est causa mali, scilicet furti aut mendacii. Atqui causa mali non dicit bonum, sed defectum. Ergo. 2° Intentio, ut movens ad electionem, continet virtualiter illam ; est enim intentio et voluntas finis non quomodocumque, sed ut assequendi per media. Ergo hoc ipso quo vult acquirere per malum medium, est inordinata et mala.

Dixi : « Formaliter ut movens, ad malam electionem, » quia secundum se et ex objecto est bona ; bonum enim velle succurrere proximo indigenti. De quo art. seq.

Probatur secunda pars, quæ est contra Cassianum, *Collat.* 17. Malitia ex objecto, quamdiu objectum manet immutatum, est immutabilis et invariabilis ; unde nec ipsa intentio bona vitaretur ex prava electione, nisi quia, ut movens, includit virtualiter in suo objecto ipsam electionem malam, ut dictum est, sicque mutatur ejus objectum. Atqui objectum malæ electionis, v. g., furti, non mutatur ex bona intentione. Ergo. Unde Apost., *Rom.*, III, 8, damnat eos qui dicunt : *Faciamus mala, ut veniant bona.* Et Alexander III, c. 4 *super eo*, de usuris, dicit : « Scriptura sacra prohibet pro alterius vita mentiri. »

Probatur tertia pars. Malitia seu gravitas peccati attenditur ex affectu voluntario ad peccatum, seu ad id quod in peccato solet placere, scilicet bonum delectabile. Atqui, in casu, licet non minuatur malitia furti vel mendacii petita ex objecto, minuitur tamen affectus voluntarius ad peccatum, seu ad bonum delectabile quod in peccato placere solet ; quia non appetit malum seu peccatum nisi ex amore boni honesti, et ut induit rationem boni utilis, ad istud bonum honestum consequendum. Ergo.

Hinc Aug., lib. *Cont. mendac.*, c. 8, n. 19 : « Pejor est, inquit, qui concupiscendo, quam qui miserando furatur. » Et S. Thomas, 2^a 2^a, q. 110, a. 2, o : « Quanto bonum

intentum est melius, tanto magis minuitur culpa mendacii. »

Petes 4° utrum mala intentio vitiet bonam electionem, an e contra cohonestetur ex bona electione.

Resp. Electio bona, ut electio, sordescit ex mala intentione, et intentio mala non rectificatur ex bona electione.

Probatur. In bona electione, præcise ut est electio, non amatur honestas mediæ, sed medium amatur præcise ut utile ad malum finem: v. g., qui dat eleemosynam unice ob vanam gloriam, non curat honestatem eleemosynæ, sed solum intendit vanam gloriam, ita ut, si eleemosyna ex se non esset honesta et conduceret ad vanam gloriam, illam assumeret. Ipsa autem intentio vanæ gloriæ inde fit pejor, quod ordinet id quod de se bonum est ad malum. Est enim perversitas bonum servire malo, et nobiliter ordinari ad ignobiliter, tamquam ad finem, ibi sistendo. Tota hæc ratio magis clarebit ex art. seq.

ARTICULUS III

De concursu multiplicis moralitatis simul in eodem actu.

Difficultas est de concursu multiplicis moralitatis oppositæ, quarum una nempe sit bona, altera mala; seu utrum idem actus possit esse simul bonus et malus ex diverso capite, bonus ex objecto, malus ex fine aliæ circumstantia, et e contra.

Dico 1°: Actus alias secundum se bonus, cujus malus finis est totalis et adæquata ratio cur eligatur, ex nulla parte est bonus, sed totus malus. Est communis¹.

Probatur 1° ex Scriptura. I *Cor.*, v, 6, dicit Apost.: *Modicum fermentum totam massam corrumpit.* Per fermentum autem intelligitur prava intentio, quæ dum est totalis causa actus aliunde boni, ipsum totum inficit et corrumpit.

1. Hic q. 19, a. 7, ad 2.

Probatur 2° ratione. Quando quis dat eleemosynam præcise propter vanam gloriam aut luxuriam, ita ut vana gloria seu luxuria sit totalis et adæquata causa erogandæ eleemosynæ, honestas eleemosynæ nullatenus appetitur, sed appetitur dumtaxat ut medium assequendæ gloriæ vel luxuriæ, ita quod, si etiam nullam haberet ex se honestatem, nihilominus assumeretur pro fine malo assequendo. Atqui honestas objecti nullam refundit in actum bonitatem, nisi directe in se appetatur, ut dictum est antea. Ergo.

Dico 2°: Actus alias secundum se bonus, cujus finis malus non est totalis et adæquata ratio cur eligatur, potest esse bonus ex objecto, et malus ex fine. A fortiori actus ex objecto et fine bonus, cui supervenit aliqua circumstantia venialiter mala, potest esse partim bonus partim malus¹.

Probatur. Actus bonus cujus malus finis extrinsecus non est causa totalis et adæquata cur assumatur, v. g., eleemosyna facta partim propter propriam honestatem misericordiæ, partim propter vanam gloriam, haurit et retinet bonitatem ex objecto, non obstante concursu ulterioris finis extrinseci mali, scilicet vanæ gloriæ. Ergo est bonus ex objecto et malus ex fine. — *Probatur* ant. Fieri non potest quin bonitas objecti in se et propter se volita refundat bonitatem in actum. Etenim amare bonum in se et propter se, est necessario et essentialiter bonum. Atqui eleemosynæ honestas, in casu, amatur in se et propter se, et non præcise et unice propter vanam gloriam, quam supponimus non esse illius causam totalem et adæquatam. Ergo.

Quod dixi de actu bono ex objecto et malo ex fine, dicendum est a fortiori de actu bono ex objecto et fine, cui se immiscet aliqua circumstantia venialiter mala, v. g., si eleemosynæ factæ ex solo fine misericordiæ se immisceat tepor vel inconsideratio.

1. Ibid.